

Siegfried Thielbeer, Tallinn

Kogu ühiselt välja näidatud nõrdimuse juures Venemaa Gruusia-poliitika suhtes ei olnud vestlus Angela Merkeliga Eesti presidendi Toomas Ilvese jaoks ilmselt lihtne. Lõppude lõpuks takistas peamiselt liidukantsler aprillis toimunud NATO Bukaresti tippkohtumisel võimalust kutsuda Gruusia ja Ukraina NATO liikmeks astumise kavas (MAP) osalema.

„See jättis Moskvas mulje, et Gruusia kuulub teie mõjusfääri,” ütles Ilves teisipäeval enne proua Merkeli vastuvõtmist ajalehele F.A.Z.

NATO lubas mõlemale riigile enneolematu otsuses vaid seda, et neil on kunagi võimalus alliansiga liituda. President Ilves kinnitas, et see on talle ka veel praegu mõistetamatu. Ta arutleb, et ka *Membership Action Plan*'i andmine ei oleks tähendanud tähtsaja seadmist riikide vastuvõtmiseks.

Kas Berliini oli võimalik kaitsta?

Ilvese jaoks ei ole väiklased otsused enam vastuvõetavad. Lääneriigid seisavad tema arvates tohutu katsumuse ees, sest möödunud 20 aasta rahvusvaheliste suhete põhieeldus on kadunud. Ei ole enam võimalik eeldada, et Venemaa kohkub tagasi teise riiki sissetungimise ees, nagu oli 1968. aastal Tšehhoslovakkias. NATO peab seetõttu mõtlema oma põhiülesandele, milleks on liikmesriikide territoriaalne kaitse. Esmalt on vaja suunata kogu

tähelepanu NATO lepingu artikli 5 täpsustamisele, milleks on sõjalise abi osutamise kohustus. Ilves selgitas, et Poola jaoks on alliansil juba olemas kriisikavad. Nüüd tuleb koostada need ka Balti riikide kaitsmiseks.

Kas neid riike on üldse võimalik kaitsta? Ilves pareerib: „Kas Berliini oli võimalik kaitsta?“ Nüüd seisavad Baltimaad eesliinil ning vajavad lääneriikide ühismeelsust.

Ta siiski ei arva, et alates Gruusia sõjast ähvardab Balti riike varasemast suurem oht. Baltimaad on ikkagi NATO liikmed ning Euroopa pöörab vahetus naabruses toimuvale suuremat tähelepanu kui sündmustele väidetavalt kauges Gruusias. Ilves manitseb, et mitte ainult Baltimaad, vaid kogu Euroopa peaks tundma end nüüd vähem turvaliselt. Kõik eurooplased peaksid endalt küsima, kas on üldse võimalik partnerlus süsteemiga, mis ei jaga Euroopa väärtusi, nagu õigusriik, demokraatia ja sõnavabadus. Ilves kahtlustab, et võib-olla tuleks pikkamisi aru saada, et Putini Venemaa eesmärk ei ole partnerlus, vaid ainult viisade saamine oma funktsionääride jaoks.

Usaldusväärne liitlane

Sarnaseid mõtteid avaldas Gruusia president Saakašvili esmaspäeval Prantsuse ajalehes Libération: kõige tundlikumasse kohta on Venemaa juhtkonda võimalik tabada siis, kui muuta nende jaoks võimatuks puhata Cote d'Azur'is ja Alpides või võtta nende lastelt ära võimalus õppida Inglis- või Prantsusmaal.

Eesti on olnud möödunud aastatel Gruusia usaldusväärne liitlane, kui oli vaja toetada Kaukaasia riiki maadluses Venemaaga. Venemaa põhjendust sõjalisele sissetungile – Vene vähemuste kaitse, kõikide endiste Nõukogude kodanike au kaitsmine – tõlgendatakse Eestis laialdaselt kui lihtlabaselt kõikehõlmavat argumenti sekkumiseks ka Balti riikides või tõenäoliselt järgmisena Ukrainas. Lääne üldiselt nõrgana tajutav reaktsioon suurendab üldist ebakindlust.

Sealjuures on Tallinnas langenud eelkõige Saksamaa maine, kellelt oodatakse ELi tuumikriigina esmajoones kohustuste täitmist. Üha sagedamini esitatakse küsimus, milline väärtus on Eesti ühinemisel ELi ja NATOga tegelikult.

Nii nagu Lätis on ka Eestis inimeste meeleolu kõikuv: just eakamatele meenuvad mälestused nõukogude okupatsioonist, hukkamistest ja küüditamistest. Vene vähemus, kes saab oma teabe põhiliselt Moskva telejaamade vahendusel, mõtleb omakorda teisiti kui enamik ülejäänud elanikest. Emakeelena vene keelt rääkivad elanikud, kes nõukogude võimu ajal Balti riikidesse ümber asustati ja kes tunnevad end alates riigi iseseisvuse taaskehtestamisest kodakondsus- ja keeleeksami tekitatud pingete tõttu sageli teise järgu kodanikena, mõistavad enamasti Moskva tegutsemist. Paljud üritavad seda ettevaatuse mõttes siiski varjata ning parem väidavad, et ei jälgi uudiseid.

Vale signaal Bukarestist

President Ilves ilmutas vestluse käigus veendumust, et Moskva hakkas sissetungiks valmistuma juba aprillis. Need, kes teavad, mitu kuud läheb vaja NATO või ELi kiirreageerimisjõudude teelesaatmise ettevalmistamiseks, mõistavad, et Moskval ei ole võimalik tuhandeid sõdureid ja tanke mõne tunni jooksul Lõuna-Osseetia poole liikuma panna.

Eesti niinimetatud julgeolekuringkondades arvatakse kindlalt, et Saakašvili langes lõksu, mille Moskva oli kannatlikult üles seadnud. Lõuna-Osseetiat kontrollivad ju täielikult endised KGB klannid. Moskval oleks olnud võimalik seal igal ajal rahu tagada. Kuidas on võimalik, et marionettežiimile allub Moskva armust ainult 45 000 elanikku, aga tal on võimalik välja panna 5000 mehest koosnevad relvajõud? Putin provotseeris Gruusiat, et saada see enda valitsemise alla. Ta oli veendunud, et Läänest hakkavad kostma ainult katteta protestid.

Ka Kadri Liik, Eesti kaitseuringute keskuse direktor, kellel on pikaaegne Moskva-kogemus,

tuletab meelde NATO tippkohtumist ja Bukarestist antud valet signaali. ELi riigid kohkusid tagasi Moskvaga vaenutsemise ees, kuigi Moskva saab aru ainult ühemõttelisest jutust. Iga kompromissi sisaldavat sõnastust mõistetakse seal nõrkuse tunnusena. Välisminister Paet, kes oli Merkeli visiidi ajal diplomaatiliselt tagaplaanile tõmbunud, lootis, et Berliin ei takista enam Gruusia ja Ukraina vastuvõtmist NATOga liitumise ettevalmistamise programmi. Ametlikult on küsimus detsembris uuesti päevakorras.

„Nad valetavad Moskvas juba järgmisel päeval.”

Tallinnas arvatakse, et lääneriigid võiksid teha senisest palju rohkem. Vähim oleks Venemaa agressiooni selge hukkamõist. Lisaks peab EL end kokku võtma, et leppida kokku ühises energiapoliitikas, vabanemaks Venemaast sõltumisest. Seejärel oleks võimalik teha Putini KGB klannide kontrollitavate Venemaa riigiettevõtete Lääne pangakontode suhtes täpne audit. Kõnealuste kuritegelike rühmituste nõrka kohta on võimalik tabada ka siis, kui jätta neile andmata viisad lääneriikide küllastamiseks, sest just seal tahavad nad nautida oma eduka äritegevuse vilju. Kõiki Abhaasia kinnisvarainvestoreid – endisi KGB töötajaid – on võimalik vastutusele võtta ka lääneriikides, sest nad on tegutsenud ebaseaduslikult, ilma Gruusia valitsuse nõusolekuta. Putini käsilased Lõuna-Osseetias on viimaste sinna jäänud grusiinide väljaajamise tõttu süüdi etnilises puhastuses. Jugoslaavia näitel võib see kaasa tuua võimaliku karistuse lääneriikides.

Kibeda rahuloluga on Tallinnas märgitud, et nüüd tunneb isegi Prantsusmaa president, et on Venemaa juhtidelt petta saanud. „Nad valetavad Moskvas juba järgmisel päeval äsja allakirjutatud kokkuleppe sisu kohta.” Võib-olla saadakse lääneriikides nüüd paremini aru kogemustest, millega Baltimaad on juba aastaid pidanud Moskvaga suhtlemisel leppima. Veel Sarkozy läbirääkimiste käigus väljatöötatud relvarahukokkuleppes oli juttu tagasitõmbumisest 6. augusti lähtepositsioonidele. Nüüd ei räägi enam keegi sel päeval veel Lõuna-Osseetias olnud, grusiinidega asustatud piirkondadest. Välisminister Paet loodab, et eesseeval ELi tippkohtumisel algab üldine suhete analüüsimine Moskvaga. Moskva peab survet tundma.

President Ilves ütleb, et tal ei ole võimalik optimistlik olla. 21. sajandi maailm koos 20. sajandi Euroopa ideedega seisab vastamisi Venemaa natsionalistlikust ideoloogiast motiveeritud poliitikaga, mille aluseks on 19. sajandi imperialistlik mõtteviis.

Viide saksakeelsele artiklile [Frankfurter Allgemeine Zeitung](#) veebilehel